

RAZISKOVALNA NALOGA

MODA SKOZI ČAS

**Področje:
zgodovina**

**Avtorici
Manca Rozman Muha,
Ema Justin**

**Mentorica
Barbara Peternel, učiteljica slovenščine, univ. dipl. bibl.**

Žiri, 2015

Kazalo vsebine:

1 Povzetek.....	4
2 Zahvala.....	4
3 Uvod.....	5
4 Metodologija.....	6
5 Pregled objav.....	6
5.1 Moda.....	7
5. 1.1 Kaj je moda?.....	7
5. 1.2 Zgodovina mode.....	8
5. 2 Obleka	10
6 Raziskovalni del.....	13
7 Pogovor o oblačilih nekoč.....	21
8 Razprava in zaključek.....	24
9 Viri.....	25
10 Priloge.....	26

Kazalo grafov:

Graf 1: Katera oblačila nosiš najraje?(fantje).....	13
Graf 2: Katera oblačila nosiš najraje? (dekleta).....	13
Graf 3: Kakšna oblačila nosiš doma?(fantje).....	14
Graf 4: Kakšna oblačila nosiš doma?(dekleta).....	14
Graf 5: Kakšna oblačila nosiš na prireditvah?(fantje).....	15
Graf 6: Kakšna oblačila nosiš na prireditvah?(dekleta)	15
Graf 7: Kakšno pričesko imaš najraje?(fantje).....	16
Graf 8: Kakšno pričesko imaš najraje?(dekleta).....	16
Graf 9: Kakšne poslikave imaš najraje? (fantje).....	17
Graf 10: Kakšne poslikave imaš najraje? (dekleta).....	17
Graf 11: Katero obutev nosiš najraje? (fantje).....	18
Graf 12: Katero obutev nosiš najraje? (dekleta)	18
Graf 13: Kakšen stil imaš?(fantje).....	19
Graf 14: Kakšen stil imaš najraje? (dekleta).....	19

Kazalo slik:

Slika 1: Obleka iz živalske kože (lovstvo).....	8
Slika 2: Obleka danes.....	9
Slika 3: Poslikava	12
Slika 4: Poslikava majice	12

1 POVZETEK

Raziskovalna naloga z naslovom *Moda skozi čas* se dotika mode in modnih oblačil.

Povod za opravljeno raziskavo je najino zanimanje za oblačila in modo.

V namen raziskave, ki se nanaša na vsakdanje življenje ljudi, sva izdelali anketo, in jo razdelili med naše sovrstnike ter jo kasneje analizirali in interpretirali. Zanimala naju je zgodovina mode, način nošenja oblačil in obleka splošno.

Naprej sva iz različnih virov zbrali literaturo, ki je povezana z modo.

Opravili sva intervju, povprašali gospoda Alfonza Zajca in gospo Marijo Kokalj in tako izvedeli nekaj o zgodovini oblačenja na Žirovskem.

Najina raziskava bo odgovorila na nekatera vprašanja o modi in oblačenju, kakor ga vidijo starejši občani in učenci tretje triade naše šole.

2 ZAHVALA

Zahvaljujemo se predvsem mentorici Barbari Peternel, ki nama je s svojimi nasveti ter izkušnjami pomagala izpopolniti raziskovalno nalogo.

Veliko sta nama pomagala tudi gospa Marija Kokalj in gospod Alfonz Zajec, saj sva z njuno pomočjo dobili predstavo o modi včasih.

Zahvaljujemo se tudi vsem, ki so izpolnili ankete, saj so s svojim mnenjem pripomogli k nadaljnjemu in končnemu delu.

3 UVOD

Raziskovalne naloge sva se lotili zato, ker želiva ugotoviti, kako se skupaj s sovrstniki oblačimo in sledimo modi. Naloga poskuša predstaviti odnos mladih do stila oblačenja in posega tudi v preteklost. Ob tem sva spoznavali zgodovino oblačenja ter tudi šolski videz, ki ob tem zajema vse, kar nosimo ali kar imamo na sebi: v ožjem pomenu besede označuje oblačila, v širšem pa še pokrivala, obuvala, dodatke, ličenje, telesno čistočo, nego.

Običajno je obleka narejena iz blaga, usnja ali iz umetnega materiala. Najbolj pogosta oblačila so: hlače, majica, srajca, bluza, jakna, plašč, pulover, jopica in drugo. Namen oblačil je, da nas zaščitijo pred mrazom, pripeko in drugimi negativnimi vplivi okolice. Včasih obleka sporoča pripadnost neki organizaciji (vojaška, gasilska, šolska ... uniforma). Razlikuje se tudi po namenu uporabe (pižama, trenirka, smoking,...).

Danes se moda spreminja zelo hitro in posebej mladi smo tisti, ki sledimo njenim smernicam, ki nemalokrat postanejo kar naš način življenja. Radi prevzamemo vodilo, ki v nas podprejo uporniškega duha. Zahteve tržišča narekujejo oblačilom uporabno vrednost, nošnjo in izbiro materialov.

Danes se celo sprašujemo, ali smo mladi sužnji modnih trendov. Od babic in dedkov poslušamo, kako je bilo včasih vse drugače, bolj preprosto in predvsem bolj zdravo.

4 METODOLOGIJA

Osnova terenskega dela je bilo anketiranje, za kar nisva potrebovali soglasja, saj sva anketirali učence naše šole, poleg tega je bila anketa anonimna. Sestavili sva vprašalnik. Večina vprašanj je zaprtega tipa ter sprašujejo po splošnih podatkih, dve vprašanji pa sta odprtega tipa in sprašujeta po barvah oblačil, ki jih učenci nosijo najraje in o pregovoru. Anketa nama je služila za pridobivanje podatkov o modi, modnih dodatkih, obutvi ter pričeski. Anketo je izpolnjevalo 23 deklet iz 7. razreda, 19 iz 8. ter 19 iz 9. razreda, skupaj deklic 61; dečkov iz 7. razreda je bilo 29, iz 8. 20 in iz 9. razreda 21, skupaj dečkov 70. Vseh anketirancev pa 131.

Pridobljene podatke sva grafično prikazali (pred tem sva uporabili statistično metodo) ter jih komentirali.

Hipoteze

1. Anketiranci menijo, da se današnji najstniki oblačijo po modi.
2. Včasih so imele krajše lase.
3. Včasih je bilo otrokom vseeno, kako so bili oblečeni.
4. Po mnenju anketirancev se včasih niso toliko preoblačili kot danes.

Za razpravo sva uporabili metodo razlage, interpretacije.

5 PREGLED OBJAV

Najprej sva pregledali splošno literaturo o temi, ki jo raziskujeva (slovarji, leksikoni). Našli sva tudi nekatere zanimive podatke iz zgodovine oblačenja in mode.

Viri so nam bili tako spletne strani posameznih področij kot tudi šolske kronike in posamezniki, ki so bili anketirani oziroma intervjuvani. Čeprav vprašanja v intervjujih niso bila obsežna, so za to raziskovalno nalogo dala nekatere pomembne podatke.

5. 1 MODA

MODA pomeni način življenja v določenem času in prostoru. Obvladuje področje navad, oblikovanje prostora, poslušanje določene glasbe, obiske določenih prireditev ... moda nenehno spreminjanje oblike oblačil v duhu in okusu časa, kateremu pripada. Izraz so prvi uporabili Francozi v 17. stoletju (kavalir à la mode).

V ožjem pomenu pa pomeni moda zadnje modne smernice in najnovejši način oblačenja. Moda kot kulturni fenomen sodobnega časa je postala sestavni del življenjskega sloga ljudi. Na njo vplivajo številni dejavniki, od družbenih pojavov, popularne kulture, medijev, svetovne politike, do razvoja v znanosti, tehnologiji in umetnosti.

V enciklopediji mode zasledimo razlago, da je moda v določenem času uveljavljeni kroj oblačil, obutve, modnih dodatkov, barve. Označuje slog in okus časa pri najrazličnejših predmetih vsakdanje uporabe in ne le oblačil. Pojem »moda« ne pomeni samo mode v oblačenju, ampak tudi drugih stvarih – avtomobilih, televiziji, jedeh, akademskih raziskavah itd. Vendar pa se bova v raziskovalnem delu osredotočili predvsem na to prvo – modo v načinu oblačenja. Pojmovanje naj bi izviralo iz latinske besede *modus*, kar pomeni način (Rajar, 1994, str. 152).

5. 1.1 Kaj je moda?

“Moda je skupina pravil po katerih se ustvarjajo in zadovoljujejo navidezne potrebe po oblačenju in videzu nasploh” (Sam, 2006, str. 40).

Kaj je moda, najbolje ponazarja rek Jamesa Laverja, ki pravi: »Moda deset let pred svojim časom je nespodobna, deset let pozneje je ostudna. Stoletje pozneje postane romantična. «Vsaka generacija se namreč posmehuje stari modi in religiozno sledi novi. Moda je poplava novih idej, barv, materialov, krojev in vzorcev, ki na novo poskuša zamenjati staro in preizkušeno.

Če je nekaj modno, je sodobno. Je stil, ki je aktualen – popularen, pri čemer stil predstavlja osnovno obliko izdelka. Ironija pa je v tem, da neka stvar lahko postane modna kar naenkrat, prav tako hitro lahko tudi zastari.

Splošna značilnost mode je njena kratkotrajnost. Prav zato se beseda moda uporablja predvsem za besedi, ki imata pri ljudeh slabšalni pomen: »kaprica« in »čedni nagon«. Moda je najprej elitna, potem doseže množice, nato zamre. Sledi ji nova smer. Moda je torej odsev trenutka, spreminjajoč se odsev nas samih in časa, v katerem živimo.

5. 1. 2 Zgodovina mode

PRAZGODOVINA: V prazgodovini so bile obleke narejene iz živalskih kož, listja in trave.

Slika 1: Obleka iz živalske kože (lovstvo)

STARI VEK: V starem veku se pričnejo pojavljati prve omembe vredne obleke; ki so bile podobne današnjim. Pojavi se svila, iz katere si naredijo obleko. V Rimskih imperijah imajo bogate obleke.

Vojaške obleke izdelujejo tudi iz raznih lažjih in težjih kovin, ki jih takrat odkrijejo.

SREDNJI VEK: Obleke so podobne oblekam iz starega veka, le da se pojavijo tudi dragi kamni in obleke posipajo z njimi, saj verjamejo, da so tako več vredni. Preprosta ljudstva imajo še vedno slaba oblačila iz preprostih materialov, ki so bili najcenejši. Ker se začnejo razvijati mesta, se pojavijo tudi prve trgovine z blagom, kjer si meščani, kmetje in plemiči izbirajo obleke, takšne kakor jim dopuščajo njihove finance.

NOVI VEK: Obleke so bile zelo nakičene in iz dragih materialov, narejene zelo široko in z obroči, ki so držali krilo na široko, saj so bile tako dvorne gospodične in gospe vedno v središču pozornosti. Tekmovale so katera bo imela najlepšo obleko.

OD PRVE SVETOVNE VOJNE DO DANES: Obleke se začnejo spreminjati. Pojavi se nova moda preprostih in elegantnih linij. Do danes se moda ni veliko spreminjala, sedaj pa se začenja uveljavljati takratna prva moda!

Skozi zgodovino je obleka postala razpoznavni znak in simbol ene vrste, ki je kristalizirala nov, izstopajoč in prevladujoč položaj v vsem živem svetu. Opazno razlikovanje zaradi obleke, vidnost vsake zunanje spremembe je človekove pripadnike vzpodbujala k stalnemu spreminjanju svoje zunanosti. Tako je mogoče pojasniti sorazmerno hiter razvoj orodij za izdelavo obleke in nakita; zgodnje odkrivanje barv, izjemno spretnost pri izdelavi oblek in nakita, tetoviranje in barvanje kože (Sam, 2006).

Slika 2: Obleka danes

5.2 OBLEKA

Obleka je kar nosimo na sebi, kar si oblečemo. Običajno je obleka narejena iz blaga, usnja ali iz umetnega materiala. Najbolj pogosta oblačila so: hlače, majica, srajca, bluza, jakna, plašč, pulover, jopica in drugo. V širšem pomenu besede sodijo sem tudi obuvala, pokrivala in rokavice. Namen oblačil je da nas zaščitijo pred mrazom, pripeko in drugimi negativnimi vplivi okolice. Včasih obleka sporoča pripadnost neki organizaciji (vojaška, gasilska,... uniforma). Razlikuje se tudi po namenu uporabe (pižama, trenirka, smoking,...).

Prva oblačila so bile živalske kože, ki so varovale ljudi pred mrazom in dežjem. Oblačila še vedno varujejo pred neugodnimi vremenskimi razmerami, toda tudi družba in običaji vplivajo na njihovo obliko. Poslovna obleka je videti neprimerna na plaži, saj tudi v urad ne gre nihče v kopalkah. Mnogi ljudje nosijo modna oblačila. Moda pomeni najnovejši slog oblačenja in se pogosto menja. Letošnja poletna oblačila bodo prihodnje poletje že zastarela. Moda je bila sprva način, s katerim so posamezniki razkazovali svoje bogastvo. Ker so bila oblačila draga, so si lahko le bogataši privoščili oblačenje po modi. Skozi stoletja se je moda razvijala, kot se je menjaval življenjski slog. Ko so, na primer, ženske imele manj pravic so modna oblačila omejevala gibanje, kar je bilo v skladu z omejitvami, s katerimi je družba utesnjevala ženske. Ko pa so si ženske izbojevale več svobode, so postale moderne ohlapne hlače in ženske so se lažje gibale.

7.2 Obleka skozi čas do danes

Z načinom oblačenja se je človeštvo srečalo že čisto na začetku svojega obstoja. Vsem nam je poznana zgodba o Adamu in Evi, vsi vemo, da sta za svoje „oblačilo“ uporabila le figov list. Zaradi neposlušnosti Eve je Bog naredil človeku kazen v obliki oblačenja (Sam, 2006).

„Prva težava je že, da obleka ne zraste na naši koži niti ne v naravi. Človek si jo mora narediti ali kupiti. To dela tudi takrat, kadar nima sredstev za osnovnejše potrebe, kot so: zdrava prehrana, primerno stanovanje, duhovna rast (Sam, 2006, str. 13).

Šele kasneje lahko skozi čas opazimo, da so bila oblačila iz začetka obstoja človeštva iz prepletenega ločja, trave in živalskih kož. Vse to izvemo iz arheoloških najdb pa tudi iz risb na kamnih v jamah. Kasneje so živalskim kožam pričeli odstranjevati dlake, tako je nastalo usnje, ki so ga šivali skupaj in ga prevezovali čez ledja.

Z razvojem družbe oziroma civilizacije so se začeli spreminjati tudi materiali in oblike oblačil. Nastala je moda, ki so ji sledili ljudje iz bogatejših krogov, medtem ko so nižji sloji spremembe povzemali počasneje. Vsaka kultura oziroma sloj v družbi si razvije svoje kriterije lepega oblačenja, ki pa so lahko zelo različni. Spreminja se splošna predstava o idealni obliki telesa in obraza. Slog in način oblačenja največkrat določa poklic ter delovno okolje, kar pomeni da se športnik in predsednik uprave zagotovo oblačita drugače. Ko pa gre za večerno obleko, ni pomembno ali si mesar ali prodajalec.

„Na vseh krajih z veliko ljudmi, na sprehajališčih ali v kavarnah, na športnih ali zabavnih prireditvah – lahko opazimo dokaze o neusklajenosti in celo moteči vsiljivosti človeške zunanosti”(Sam, 2006, str. 16).

Moda in oblačenje sta kulturna dejavnika, sta komunikativna, si izmenjujeta pomene in vrednote. Kot se človek celo življenje izobražuje in izpopolnjuje je tudi pri oblačenju tako, saj se nenehno spreminja, mi pa se moramo temu konstantno prilagajati in spremljati trenutne razmere na trgu mode.

Človek neprestano izpolnjuje materiale, da lahko izdeluje in oblikuje nove kroje in oblačila. Obleko zamenja, ko si izmisli boljše in lepšo ter funkcionalnejšo in ne ko je iztrošena (Sam, 2006).

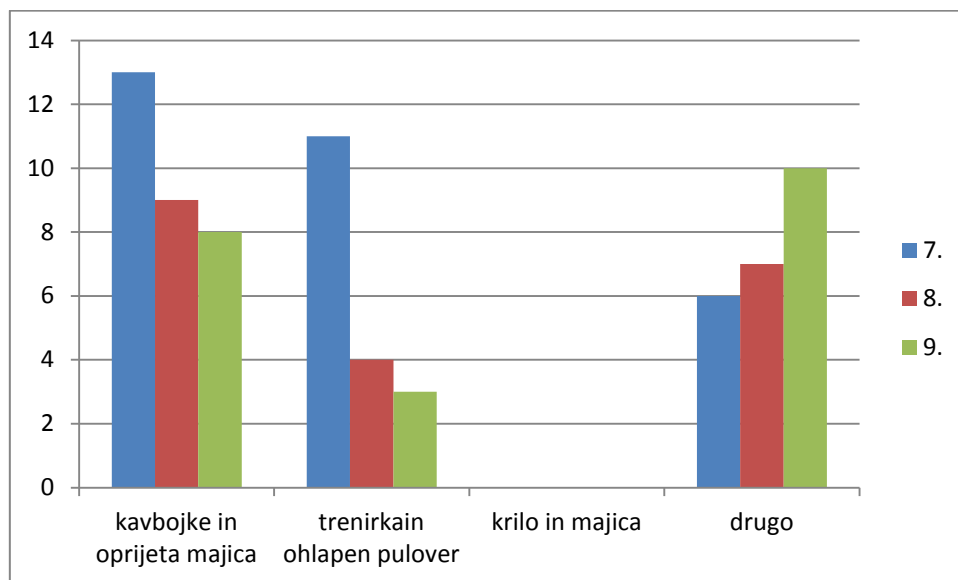
Slika 3: Poslikava

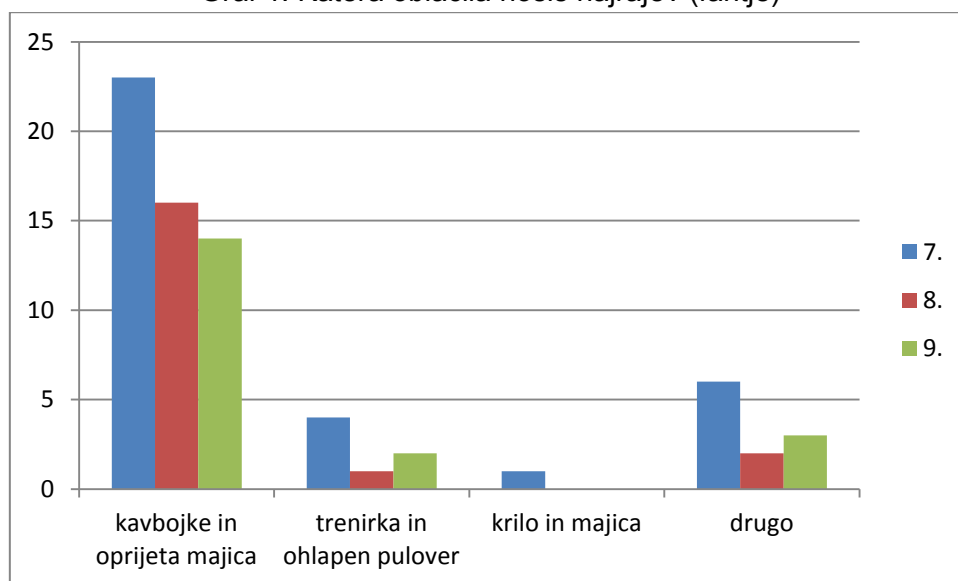
Slika 4: Poslikava majice

6 RAZISKOVALNI DEL

Anketo sva razdelili med učence zadnje triade naše šole. Anketo pa je izpolnjevalo 23 deklet iz 7. razreda, 19 iz 8. ter 19 iz 9. razreda. Dečkov je bilo iz 7. razreda 20, iz 8. 20 in iz 9. razreda 21.

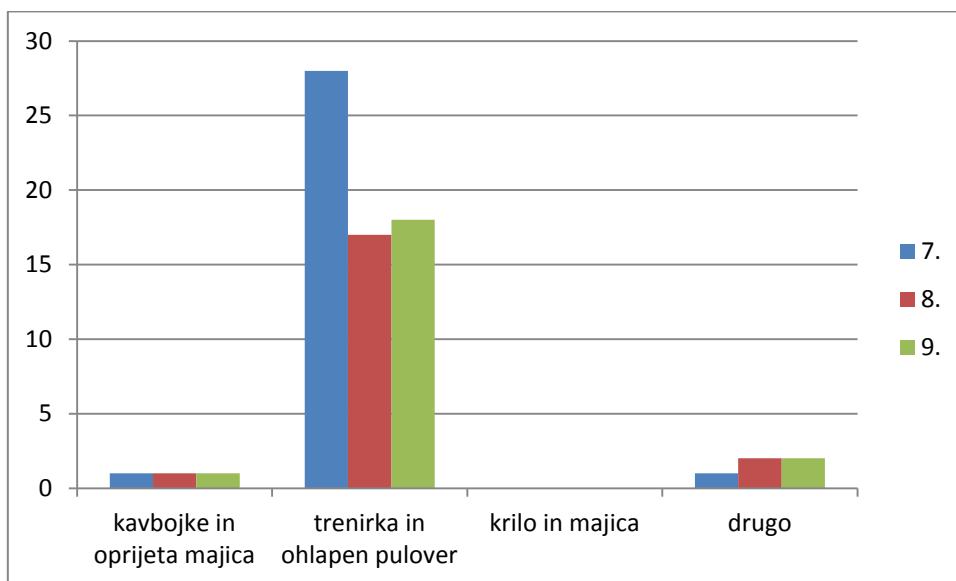

Graf 1: Katera oblačila nosiš najraje? (fantje)

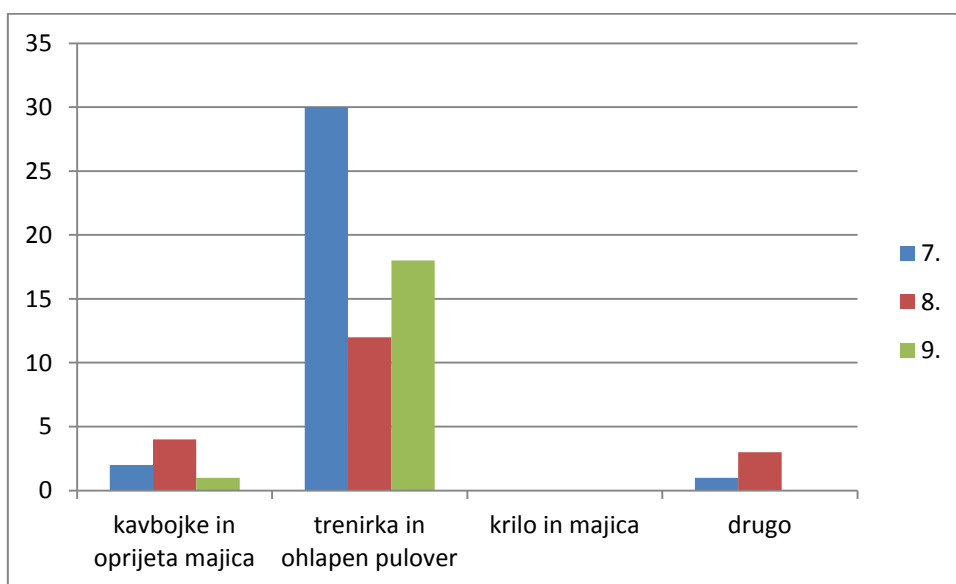

Graf 2: Katera oblačila nosiš najraje? (dekleta)

Iz prvega in drugega grafa je razvidno, da večina učencev tretje triade, najraje nosi kavbojke in oprijeto majico. Opazna je tudi razlika med fanti in dekleti, saj fantje še raje nosijo trenerke in ohlapen pulover kot dekleta. Ne veva natančno, na kaj so fantje mislili, ko so odgovarjali, da nosijo tudi drugo, mogoče je to delovna obleka ali športna oblačila. Kot sva pričakovali, sta bila krilo in majica najmanj priljubljena pri dekletih.

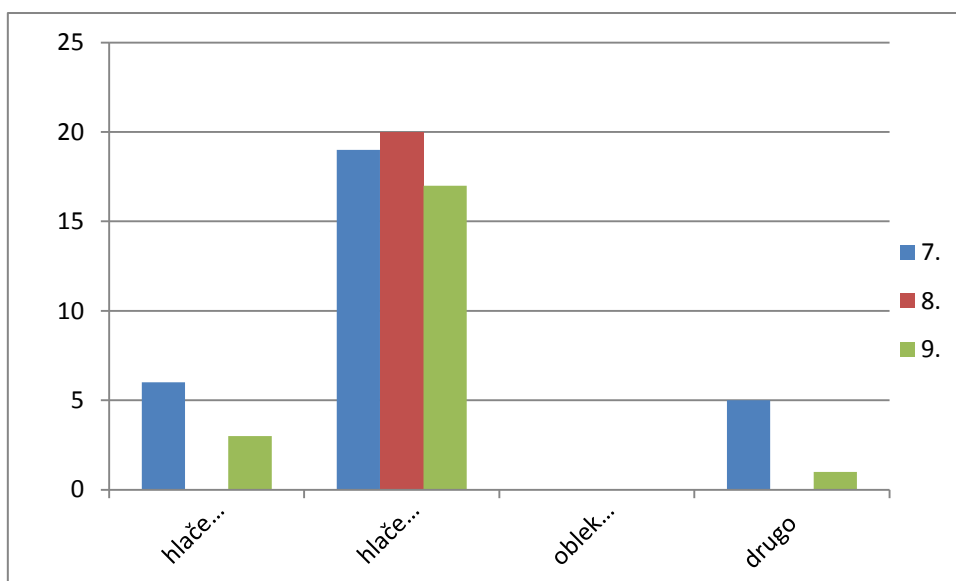

Graf 3: Kakšna oblačila nosiš doma?(fantje)

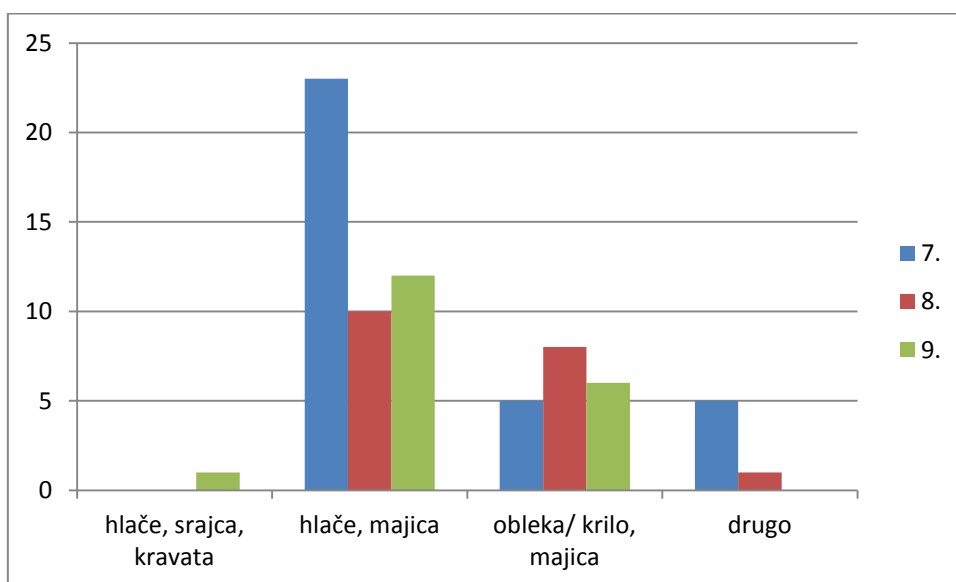

Graf 4: Kakšna oblačila nosiš doma? (dekleta)

Iz zgornjih grafov je razvidno, da je največ učencev doma oblečenih v trenirko in ohlapen pulover, nihče pa ne nosi krila ter majice. Meniva, da so v večini odgovarjali tako, ker so to tudi oblačila, ki so najbolj praktična za nošenje doma.

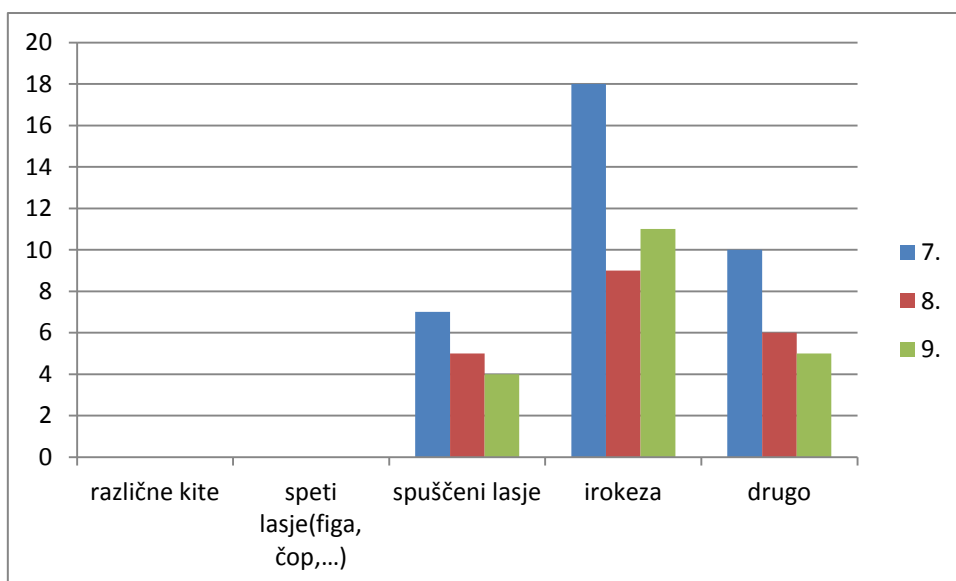

Graf 5: Kakšna oblačila nosiš na prireditvah? (fantje)

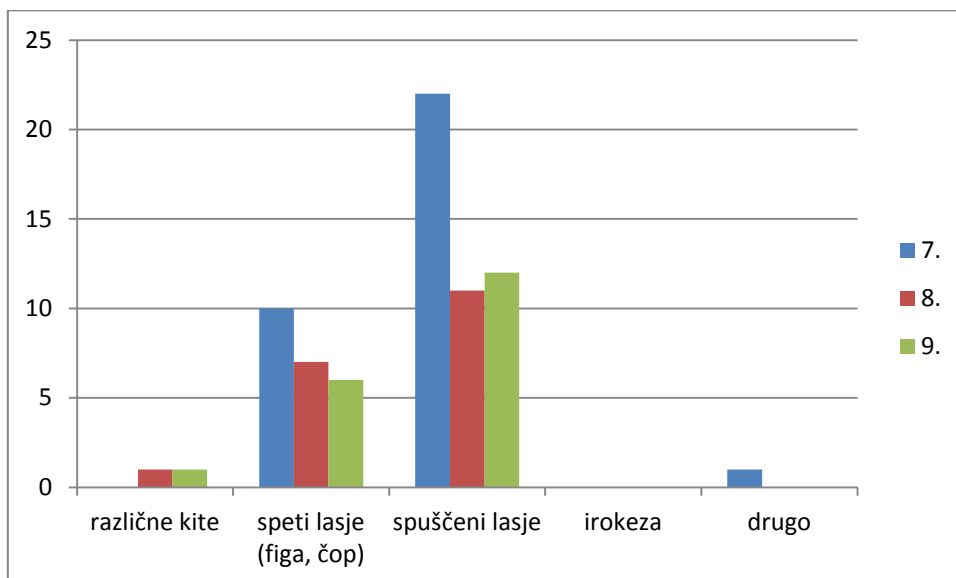

Graf 6: Kakšna oblačila nosiš na prireditvah? (dekleta)

Pozna se, da se učenci in učenke za prireditve lepše oblečejo, čeprav jih večina nosi le hlače ter majico. Bolj malo jih nosi srajco in kravato ter obleko ali krilo. Meniva, da je tak način oblačenja pogojen tudi z vzorcem, ki ga imajo doma, in seveda tudi del vzgoje v šoli je, da se ob določenih priložnostih primerno oblečemo.

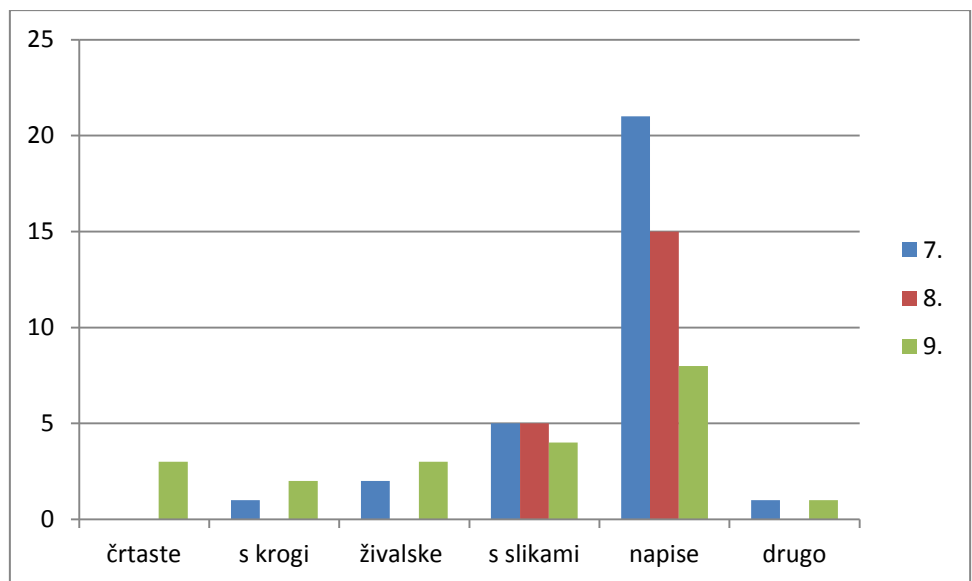
Graf 7: Kakšno pričesko imaš najraje? (fantje)

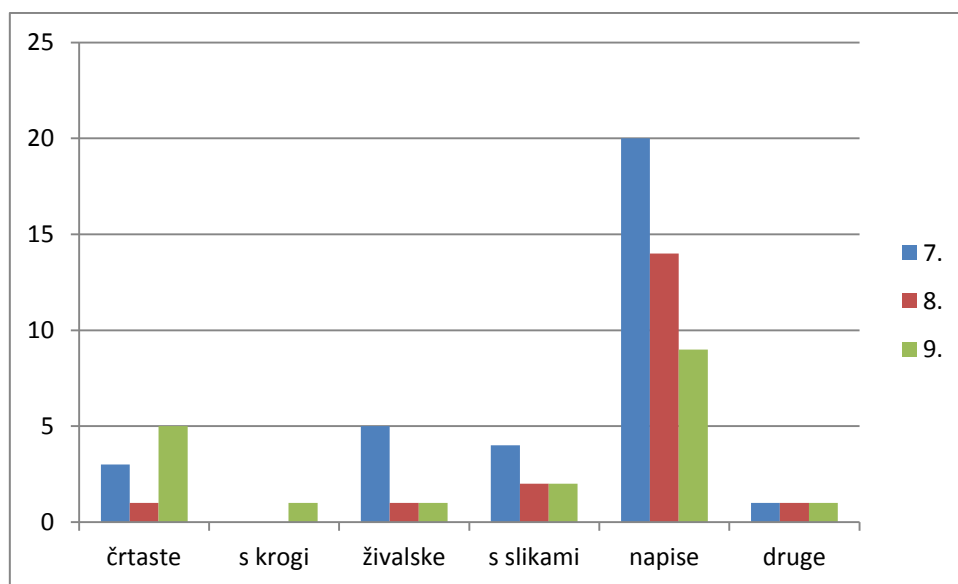
Graf 8: Kakšno pričesko imaš najraje? (dekleta)

Grafa prikazujeta, da dekleta najraje nosijo spuščene lasje. Pri fantih je najbolj priljubljena irokeza. Pogled v Slovar slovenskega knjižnega jezika nam pojasni, da je irokeza pričeska, pri kateri so lasje ob straneh glave pobriti, na sredi dolgi in oblikovani podobno petelinjemu grebenu: Če hoče igralec povedati, da se v njem skriva pravi bojevnik, si omisli irokezo, če naj bi bil neusmiljen, si glavo obrije. Nekateri anketiranci svojih pričesk niso poimenovali, so pa odgovorili, da nosijo druge pričeske. Opaziti je tudi, da so v modi daljši lasje, saj ima le malo deklet kratko pristrižene.

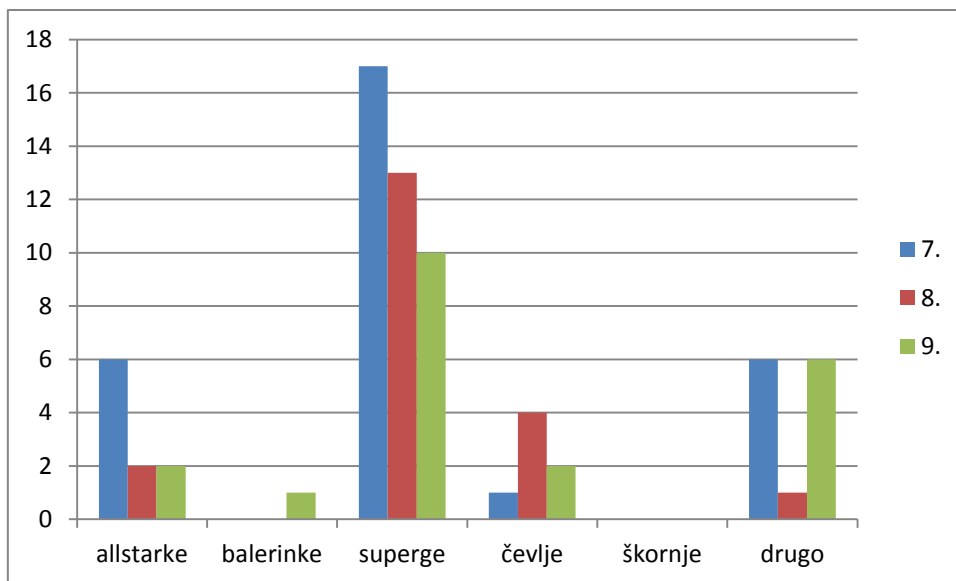

Graf 9: Kakšne poslikave imaš najraje? (fantje)

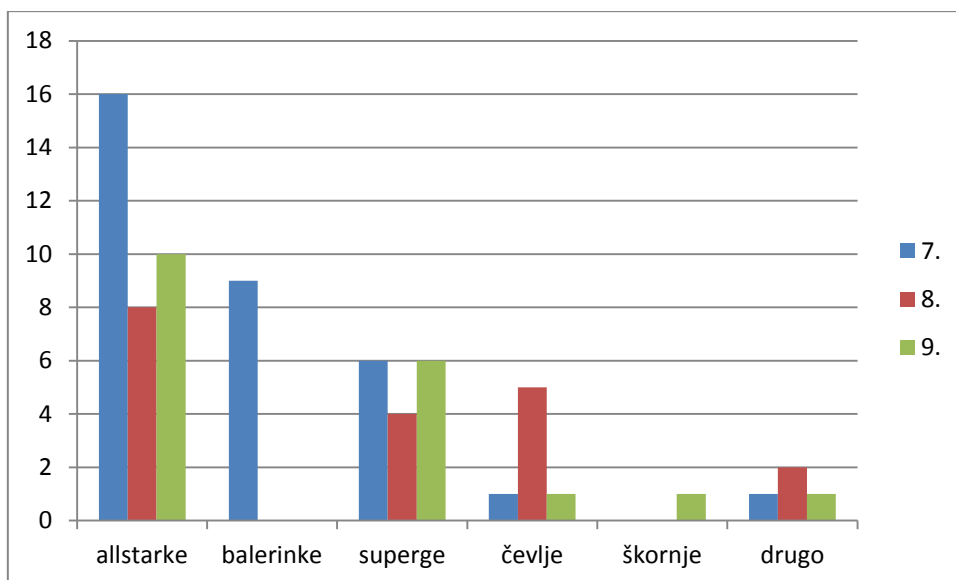

Graf 10: Kakšne poslikave imaš najraje? (dekleta)

Na oblačilih so najbolj priljubljeni napisi, kakor sva sklepali tudi sami. Najmanj priljubljeni so krogi, katere nosi le nekaj najstnikov. Opaziti je tudi, da so napisi na oblačilih predvsem v angleškem jeziku. Še posebno to velja za učence in učenke sedmih razredov.

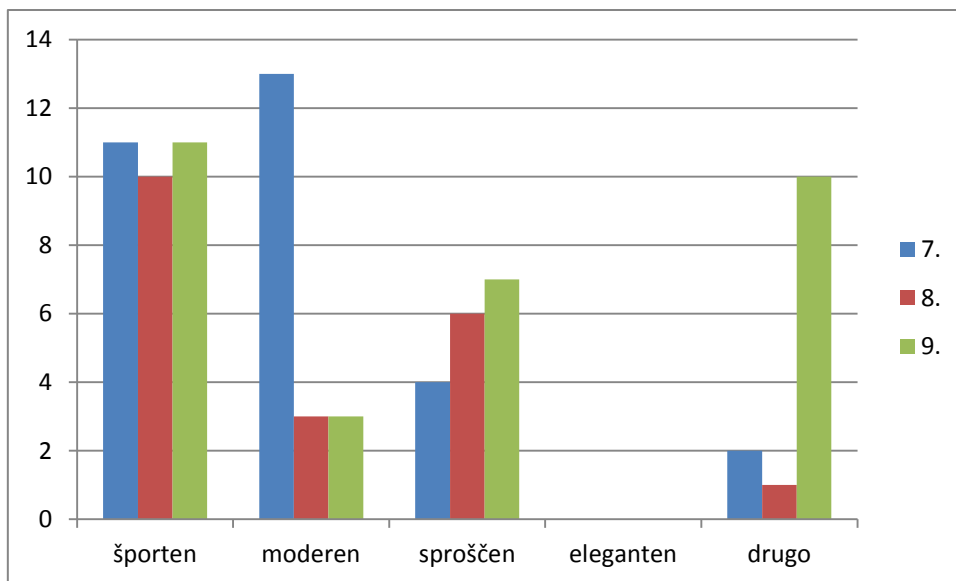
Graf 11: Katero obutev nosiš najraje? (fantje)

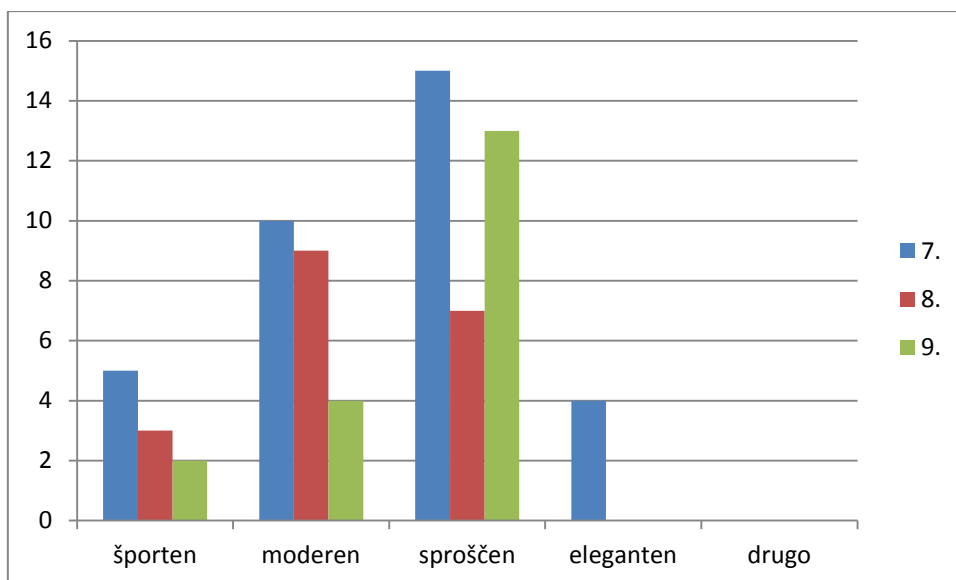
Graf 12: Katero obutev nosiš najraje? (dekleta)

Največje število glasov so dobile superge ter allstarke. Oboje je v Slovarju slovenskega knjižnega jezika zapisano kot športni copati. Sklepava, da zato, ker so zelo udobne, pa še dobro izgledajo. Superge so še bolj priljubljene pri fantih kot dekletih. Allstarke pa v večini nosijo dekleta, tudi tu prevladujejo učenke sedmih razredov.

Najmanj anketirancev nosi škornje, saj so že zdavnaj »iz mode«.

Graf 13: Kakšen stil imaš? (fantje)

Graf 14: Kakšen stil imaš? (dekleta)

Rezultati vprašanja glede stila so pokazali, da ima največ učencev športen oz. sproščen stil. Nekateri pravijo, da se oblačijo moderno, najmanj pa jih pravi, da imajo eleganten stil. Velika večina anketirancev sledi modi, čeprav ta ni poceni. Eleganten stil je bolj primeren za poslovne priložnosti.

V anketi je bilo zastavljeno tudi vprašanje o barvah oblačil, ki ji nosijo najraje ali najpogosteje.

Odgovori so pokazali, da fantje v vseh razredih najraje nosijo modro, črno in zeleno, dekleta pa vse barve, glede na njihov stil in kombinacijo barv.

Zadnja naloga v anketi se je glasila, da naj razložijo pregovor: Obleka naredi človeka. Ali se s pregovorom strinjaš?

Anketiranci se strinjajo s pregovorom, vendar ne znajo pojasniti. Nekaj jih ni odgovarjalo na zadnje vprašanje.

Poiskali sva nekaj razlag ali zapisov v korpusih novih besed.

Obleka naredi človeka, fasada pa hišo. Fasada je zrcalo življenja hiše in ne krinka.

Inteligentna oblačila so najnovejša stopnja v evoluciji t. i. »pametnih« oblek.

Kaj? Ne pozabi, da obleka naredi človeka. Ali pa človek obleko.

Kljub svetovni krizi še vedno velja, da obleka naredi človeka. Še posebno moška, ukrojena in sešita po meri, v delavnici, kot je bilo nekoč.

9 POGOVOR O OBLAČILIH NEKOČ

a) Intervju z gospodom Alfonzom Zajcem, žirovskim kronistom

Kot otrok v povojnem času gospod Alfonz Zajec ni imel veliko oblačil, zato so on ter njegovi vrstniki nosili, kar so imeli in se niso ozirali na modo.

1. Kaj lahko na splošno rečete o šolskih oblačilih?

Mislím, da lahko oblačila razdelimo na tri obdobja, in sicer: obdobje do 1. svetovne vojne, obdobje med vojnama in obdobje po 2. svetovni vojni. V prvem obdobju so bili učenci večinoma oblečeni enako ter se niso razlikovali po socialnem stanju. V drugem obdobju so bila oblačila podobna kot pred vojno, veliko pa so tudi pletli, predvsem zato, da so porabili staro volno in ker je bila volna zelo topla. Po vojni pa je bilo blago zelo drago, zato so večinoma predelovali stare in premajhne stvari in pisano blago barvali večinoma v temnejše barve.

2. Kako so bili oblečeni otroci?

Fantje so nosili hlače, volnen brezrokavnik in čezenj jopo, dekleta vedno krila in predpasnik, vsi pa so bili obuti poleti v opanke in pozimi v škornje. Obute so imeli »šolne«, »salonarje«, ...

Kasneje, kot starejšim najstnikom, pa je moda postajala čedalje bolj pomembna.

3. Kakšna oblačila ste nosili doma?

Oblačila doma, na prireditvah so se razlikovala, kajti za posebne priložnosti so se oblekli v tako imenovane »nedeljske obleke«.

Niso nosili modnih dodatkov, kot jih dandanes nosimo mi, temveč dežnike, rokavice, pentlje, klobuke, ...

4. Kakšno pričesko ste imeli najraje?

Fantje so bili običajno postrženi na balin, dekleta pa so imela dolge lase. Krajše lase so podpirali šele kasneje.

b) Intervju z gospo Marijo Kokalj, bivšo učiteljico zgodovine

1. Kaj lahko na splošno rečete o šolskih oblačilih?

Govoriti na splošno o šolskih oblačilih oz. oblačenju otrok in učiteljev je po svoje enostavno, po drugi strani pa težko, saj se navade pri oblačenju hitreje spreminjajo kot marsikaj drugega; seveda če mislimo čas zadnjih dvajsetih let. Prej pa se moda ni tako hitro menjala in ni bilo denarja za veliko obleke, nekaj pa je prispevala tradicija. Sedaj se oblačila šolarjev v Žireh gotovo veliko ne razlikujejo od tistih, ki jih nosijo učenci v mestnih šolah. Včasih pa je bilo oblačenje na podeželju drugačno od mestnega, saj so otroci prihajali iz različno situiranih družin in ni bilo enake možnosti za nakup. Marsikaj se je štelo na vasi za nedostojno, pregosposko in skregano z zdravo pametjo. Na splošno pa je vedno veljalo, da se je treba za v šolo lepše obleči kot za doma, posebna je bila nedeljska obleka in tudi čevlji. Sedaj so oblačila bolj praktična in se nosijo več ali manj »v petek in svetek«.

2. Kako so bili oblečeni učenci?

Učenci so bili včasih zelo preprosto in skromno oblečeni. Pred 2. svetovno vojno so oblačila nosili eden za drugim v družini (navadno je bilo več otrok), tako dekleta kot fantje so bili videti starejši, včasih pomanjšani odrasli. Mnogi otroci so prve čevlje dobili šele, ko so začeli hoditi v šolo. Učenci so nosili srajce (nobenih mikic, bombažnih majic ali pulijev) in hlače iz blaga temne barve; dolgo so nosili kratke hlače, zavezane z vrvico (nič elastik) ali z naramnicami. Pozimi so nosili spodnje majice z dolgimi rokavi (vašpetel), ponošene suknjiče ali rekelce (pruštafe). Redki so bili, ki so imeli volnene jope. Plaščev niso imeli. Učenke so nosile obleke, krila in srajčke, zelo pogosto pa čez še predpasnike. Premožnejši so deklicam dali narediti dandeljne ali »mornarske obleke«. V hladnem vremenu so v šolo prihajale z rutami na glavi, zavite v plede, nekatere pa so imele jakne iz blaga ali čemajke.

K oblačilom so sodile tudi nogavice različnih dolžin. K fantovskim kratkim hlačam so sodile daljše. Pritrdili so jih z nekakšno podvezo (iz vrvice), lahko tudi s »štrampanteljni«. Spodnje perilo je bilo iz blaga.

Ko sem jaz hodila v osnovno šolo (od konca 50. let do 1966), smo imeli v šoli že nekoliko drugačna oblačila. Oblekce so bile v pisanih barvah, predpasniki so imeli

»glanirčke« – naborke. Za vse leto si imel mogoče dve jopici. Ko je bila premajhna, so jo mame ali ženske, ki so pletle za druge (to je bilo pogosteje), t.i. preštrikale (jopica se je podrla, stari volni so dodale še novo potrebno količino druge volne, največkrat od druge podrte pletenine). Sošolci smo se na daleč lahko prepoznavali, saj smo bili več ali manj enako oblečeni prek celega šolskega leta, le letni čas je vplival na spremembe. Spomnim se fantov (tja do petega razreda), da so nosili tudi irhovce, ki so bile vedno bolj gladke in zdrsane. Ko je bil bolj mraz, so imeli dolge hlače, srajce in reklce, suknjiče. Na rokavih so nekateri imeli prišite usnjene krpe na komolcih.

Pri šolskih oblačilih je veljalo, da ni sramota, če so zašita, le oprana so morala biti. Če je otrok hodil čist ali umazan, so učitelji zapisali tudi v matični list. V šestdesetih letih smo že nosili kak puli iz umetne tkanine in pozimi elastične hlače (ozke). Rjave hlačne nogavice (»žabe«) smo si kar same doma pobarvale z barvo za tkanine (npr. s črno v 8. razredu za pod ozko krilo). Kdor je prišel v šolo z novim oblačilom, je bil v razredu kar senzacija, čeprav nismo oblačenju posvečali take pozornosti kot sedaj. Včasih si bil prav zaradi nove obleke žalosten in si se sramoval, ker ti je šivilja sešila po svoje, po želji staršev ali glede na to, kaj se je dalo iz tistega blaga sploh narediti. Konfekcije (op. serijsko, navadno industrijsko izdelana oblačila) je bilo še malo ali pa so bili izdelki narejeni v velikih serijah.

Pri telovadbi smo imeli kratke hlače. Ker smo telovadili pretežni del šolskega leta zunaj, smo se oblačili tudi v trenirke. Prve so bile v glavnem temnomodre in so bile vedno bolj razvlečene in sprane. Bund do leta 1965 nismo imeli, tudi za smučanje ne – samo zelo debele puloverje.

Copati so bili različni. Eni so imeli doma narejene iz blaga ali usnja (različnih barv od ostankov), črne z elastiko in tanko belo gumo na podplatih; za telovadbo so bili platneni copati Borovo, kasneje tudi nekakšne platnene superge črne ali bele oz modre barve iz iste tovarne. Obuvala so bila zelo podobna in pogosto so jih učenci zamenjali, tudi kraje so bile. Pozabljenih oblačil še dolgo potem ni bilo, saj je vsak vedel in doma tudi, katero oblačilo je nosil.

10 RAZPRAVA IN ZAKLJUČEK

Pa so hlače mi sešili in kupili mi klobuk, staro čitanko dobili in dejali mi poduk: Zbogom zdaj in srečno pot, da postaneš kdaj gospod. Tako pravi slovenski pesnik Tone Pavček v pesmi Prvič v šolo.

Na začetku postavljene hipoteze sva nekatere ovrgli, druge potrdili.

Intervjuvanca sta posredovala veliko informacij, ki sva jih uporabili v raziskavi, ko sva obdelovali podatke in jih primerjali z odgovori v anketi. Sogovornika sta bila izčrpna pri opisu oblačil včasih.

Prvo hipotezo sva ovrgli, saj se večina anketirancev ne oblači po modi, več je učencev, ki imajo raje športen ali sproščen način oblačenja, je bolj udoben in priljubljen.

Druga hipoteza je ovržena, saj sva iz pogovora izvedeli, da so tudi včasih dekleta nosila dolge lase, le spete so imele drugače.

Tretjo hipotezo sva potrdili, in sicer je bilo včasih otrokom res vseeno, kako so bili oblečeni, saj niso imeli denarja za oblačila.

Po mnenju anketirancev se včasih niso toliko preoblečili kot danes, je bila četrta hipoteza, ki pa sva jo ravno tako potrdili.

Ugotavljava, da v preteklosti na našem področju Žirovskem moda ni bila tako pomembna in se otroci niso oblačili po modi. »Učenci so bili včasih zelo preprosto in skromno oblečeni. Pred 2. svetovno vojno so oblačila nosili eden za drugim v družini (navadno je bilo več otrok), tako dekleta kot fantje so bili videti starejši, včasih pomanjšani odrasli. Mnogi otroci so prve čevlje dobili šele, ko so začeli hoditi v šolo,« je povedala naša sogovornica. Današnji otroci pa že zelo sledijo modnim smernicam.

Čeprav kos neživega blaga, ima obleka več funkcij, v vseh starostnih obdobjih. Ne le, da obleka telo ščiti pred zunanjimi vplivi, ga skriva pred nepovabljenimi pogledi ima moč neverbalne govornice, saj poglede privlači in ustvari statusni simbol tistega, ki jo nosi, prav tako pa potrjuje pripadnost posamezni skupini.

11 VIRI

1. RAJAR, Breda: Enciklopedija mode: 1840-1990. 2. izdaja. Ljubljana: DZS, 1994. 265 str.
2. SAM, A. 2006. Oblačenje in moda. Ljubljana, Jasa.
3. SLOVAR slovenskega knjižnega jezika. 2001. Ljubljana, ZRC SAZU.
4. Kokalj Marija. Ustno sporočilo. Januar 2015
5. Zajec Alfonz. Ustno sporočilo. Februar, 2015

12 PRILOGE

ANKETA

Živjo! Sva učenci 8. razreda in delava raziskovalno nalogo z naslovom MODA SKOZI ČAS. Radi bi izvedeli, kakšna je moda sedaj in kakšna je bila pred 50 leti, zato vas prosiva, da odgovorite na naslednja vprašanja. Obkrožiš lahko samo en odgovor! Hvala, da si si vzel/a čas in izpolnil/a anketo.

SPOL: M   Ž

RAZRED: 7.   8.   9.

1. Kakšna oblačila nosiš najraje?

- a) kavbojke in oprijeta majica
- b) trenirka in ohlapen pulover
- c) krilo in majica
- d) drugo: _____

2. Kakšna oblačila nosiš doma?

- a) kavbojke in oprijeta majica
- b) trenirka in ohlapen pulover
- c) krilo in majica
- d) drugo: _____

3. Kakšna oblačila nosiš na prireditvah?

- a) hlače, srajca, kravata
- b) hlače, majica
- c) obleka/krilo, majica
- d) drugo: _____

4. Ali nosiš kakšne modne dodatke?

- a) da
- b) ne

Če DA, katere?

- a) torbice
- b) nakit (ogrnice, zapestnice, prstani, uhani, ...)
- c) drugo: _____

5. Kakšno pričesko imaš najraje?

- a) različne kite
- b) speti lasje (figa, čop...)
- c) spuščeni lasje
- d) irokeza
- e) drugo: _____

6. Kakšne poslikave najraje nosiš na oblačilih?

- a) črtaste
- b) s krogi
- c) živalske
- d) s slikami
- e) napise
- f) druge: _____

7. Katero obutev nosiš najpogosteje?

- a) allstarke
- b) balerinke
- c) superge
- d) čevlje
- e) škornje
- f) drugo: _____

8. Kakšen stil imaš?

- a) športen
- b) moderen
- c) sproščen
- d) eleganten
- e) drugo: _____

9. Kakšne barve oblačil najraje nosiš?

---

10. Razloži pregovor: **Obleka naredi človeka**. Ali se s pregovorom strinjaš?
